

Persmap

Ik zou het niet kunnen

Verhalen over leven,
liefhebben en loslaten

Annelies Brinkhuis

Inhoudsopgave

Samenvatting en specificaties	pag. 3
Over de auteur: Annelies Brinkhuis	pag. 4
Preview: Voorwoord en 4 verhalen uit het boek	pag. 5
Veelgestelde vragen	pag. 12
Contactgegevens	pag. 17

Afbeelding voorkant boek:

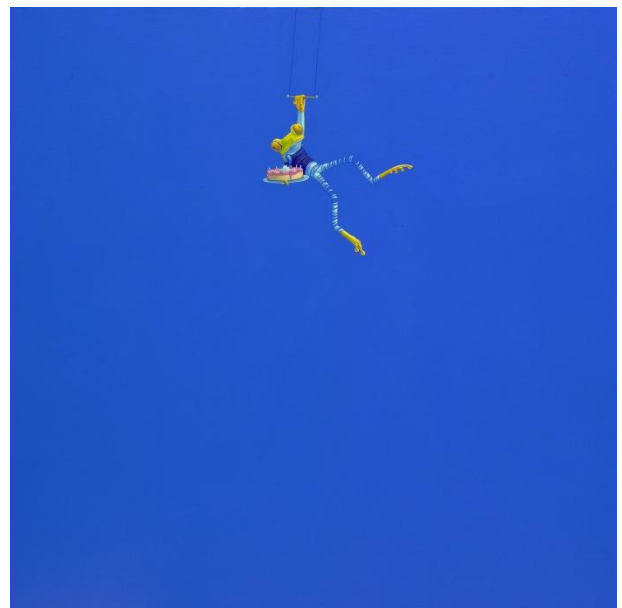
Schilderij 'Blauw'

Jasper Oostland

100 x100 cm

acryl op doek

www.jasperoostland.com

Specificaties

Formaat:	14,8 x 21
Omvang:	199 pagina's
Uitvoering:	paperback
Prijs:	14,95
Verschijnt:	februari 2019
NUR:	749
ISBN:	978-94-92421-72-2

Flaptekst

"Ik zou het niet kunnen!"

Het is vrijwel het eerste dat mensen roepen als ze horen wat haar werk inhoudt: het begeleiden van de afscheidsceremonie bij een begrafenis of crematie. Maar wie denkt dat alles in het teken staat van dood, treurnis en afscheid vergist zich. Juist wanneer de dood zich aandient, gaat het namelijk meer dan ooit over het leven en daarmee ook over liefhebben en loslaten.

Ik zou het niet kunnen gaat over wat mensen drijft, beweegt of aan de grond houdt: een bundeling korte verhalen, ontleend aan de praktijk, over onmacht, verlangen en rouw, maar ook over liefde, verbondenheid en vertrouwen. Verhalen die niet alleen ontroeren en aanzetten tot nadenken, maar ook regelmatig uitnodigen tot een brede glimlach.

Eén ding hebben ze gemeen: een scherpe, maar liefdevolle blik op de mens. Dat maakt het geheel op een mooie manier wijs, humorvol en toch 'licht', ondanks het zware onderwerp.

Annelies Brinkhuis

"Juist wanneer de dood zich aandient, gaat het meer dan ooit over het leven."

Annelies Brinkhuis (1971) studeerde gezondheidswetenschappen, volgde de opleiding tot psychiatrisch verpleegkundige en werkte o.a. in de psychiatrie en de ouderenzorg. Sinds 2015 werkt ze als ritueelbegeleider bij afscheid waarbij ze samen met de naasten vorm en inhoud geeft aan de afscheidsceremonie.

Liefde voor mensen en oprechte belangstelling voor hun levensverhaal vormen de leidraad voor haar werk en leven. Met aandacht luisteren, naast mensen staan en ze ondersteunen waar dat nodig is. Daar voegt ze creativiteit in woord en beeld aan toe. Met woorden die raken, met beelden die verbinden. Elk leven mag zijn eigen verhaal vertellen.

Annelies is getrouwd met Han en moeder van twee zoons (1998, 1999) en een dochter (2002).

Meer informatie: www.anneliesbrinkhuis.nl

Preview

Voorwoord en vier verhalen uit het boek:

VOORWOORD

Juni 2018

Ik stuur mijn vader een berichtje via Wordfeud, dan weet ik tenminste zeker dat hij het leest, want hij heeft de iPad meestal binnen handbereik: 'Kom net bij de uitgever vandaan. Als alles volgens plan verloopt, ligt mijn boek straks in de boekhandel. Ze waren enthousiast!'

Hij reageert vrijwel gelijk: 'Dan zijn ze niet de enige enthousiastelingen. Daar hoor ik ook zeker bij! Een échte schrijfster in de familie: Hoor je dat daarboven, mamsje!'

Ik schiet vol bij die laatste woorden, want dat ging ook gelijk door mijn hoofd: kon ik nu mijn moeder maar even bellen om haar dit te vertellen! En tegelijk weet ik: als ik haar nu nog had kunnen bellen, was dit boek er waarschijnlijk niet geweest.

Op 16 januari 2015 overleed mijn moeder aan de gevolgen van eierstokkanker. De week na haar overlijden was de meest intense week van mijn leven. In ons kleine universum stond de wereld even stil. Het was alsof we werden opgetild uit de tijd, alsof niets meer bestond dan alleen wij: mijn vader, mijn zus en ik. Het raakte nog het meest aan de emoties rondom de geboorte van mijn kinderen, alleen was de wolk nu zwart. Haar dood liet mij de kwetsbaarheid én de kracht van het leven voelen. Als een soort yin en yang, het één kan niet zonder het ander bestaan.

Toen ik na de uitvaart van mijn moeder enigszins verdund terugkeerde in een wereld waar alles gewoon was doorgegaan, besloot ik dat hier mijn toekomst lag: mensen begeleiden in de gekke, bizarre, emotionele laatste dagen waarin ze afscheid moeten nemen van hun dierbare. En zo werd bij het afscheid van mijn moeder mijn liefde voor het werk als ritueelbegeleider geboren.

Ritueelbegeleider, uitvaartspreker, woorddienstbegeleider: het zijn verschillende namen voor een relatief nieuw beroep dat misschien om enige uitleg vraagt. Zij zijn - als

beroepsgroep - in het gat gesprongen dat dominee en pastoor hebben achtergelaten nu uitvaarten steeds minder vaak een kerkelijke invulling krijgen. Dat vraagt om andere woorden en nieuwe rituelen 'op maat'.

Wat doet een ritueelbegeleider? Nadat de uitvaartverzorgers (m/v) bij de familie is vertrokken en alle praktische en organisatorische zaken heeft geregeld, van kaart tot koffie, komt er ruimte om te gaan kijken naar de inhoud van de afscheidsceremonie. Dan kom ik in beeld en ga in gesprek met de naaste familie om samen vorm en inhoud te geven aan de afscheidsceremonie. Ik vraag naar de wensen die er voor het afscheid zijn en luister naar de verhalen over het geleefde leven. Ik denk mee over muziek, rituelen en symbolen die een waardevolle toevoeging kunnen zijn. Thuis werk ik de tekst voor het afscheid uit, waarna ik de familie altijd vraag om een terugkoppeling op de tekst te geven. Op de dag van het afscheid begeleid en leid ik de afscheidsceremonie (dienst of plechtigheid) van begravenis of crematie.

De verhalen in dit boek zijn gebaseerd op mijn ervaringen in de afgelopen jaren, opgedaan tijdens de voorgesprekken die ik heb gevoerd en de afscheidsceremonies die ik mocht begeleiden. Verhalen die soms ook raken aan mijn eigen leven. Waar ik schrijf over anderen dan mijzelf heb ik verhalen samengevoegd of details veranderd zodat de privacy van een ieder gewaarborgd blijft.

Alle verhalen gaan over wat mensen drijft, beweegt of aan de grond houdt. Over onmacht, verlangen en rouw, maar ook over liefde, verbondenheid en vertrouwen. Ze geven ieder voor zich een inkijkje in de wereld van uitvaart en rouw die zich nog (te) vaak achter gesloten gordijnen afspeelt. Ze vertellen over mensen die de dood van zichzelf of een dierbare onder ogen moesten zien. Mensen zoals jij en ik dus.

Wie denkt hiermee alleen een boek over afscheid in handen te hebben, heeft het mis. Want juist wanneer de dood zich aandient, gaat het meer dan ooit over het leven.

En over de liefde, die ook hier het laatste woord mag hebben.

Annelies Brinkhuis

Februari 2019

1. KLUS

"Ik kan eigenlijk niet veel positiefs over mijn vader vertellen." Ze kijkt naar de tafel, haar handen spelen met de rouwkaart.

We zitten met z'n tweeën in de grote woonkeuken, de dochter en ik. Speelgoed slingert over de vloer, op het aanrecht staan de restjes van het ontbijt. Ze volgt mijn blik. "Het was haasten vanmorgen," zegt ze verontschuldigend, "maar het leek me beter om mijn dochttertje toch naar school te laten gaan. De juf is op de hoogte." Voor een kleine meid van 6 jaar kan het gewone leven voorlopig nog even doorgaan.

Het geeft de dochter in elk geval de rust om te regelen en organiseren, als enigst kind komt de uitvaart van vader op haar schouders neer. En om te vertellen. Als ik vraag wie haar vader was, valt ze gelijk met de deur in huis. Er vallen woorden als streng, gevoelsarm, kort lontje en liefdeloos.

"Ik weet nog goed dat mijn dochttertje voor haar verjaardag een poppenhuis van hem kreeg dat hij zelf gemaakt had en dat ze toen per ongeluk een deurtje afbrak. Hij sprong uit zijn vel en de lol was er gelijk alweer vanaf!" Mijn aandacht wordt getrokken door het woordje 'zelfgemaakt'. Ik vraag het na en inderdaad: hij had het zelf voor zijn kleindochter getimmerd. Het was zeker een meter hoog, met luikjes, deurtjes en zelfs kleine houten meubeltjes erin.

Ik zie hem staan, gebogen over zijn werkbank. Passen en meten, schuren en schaven. Zijn gereedschap gerangschikt, de kwasten van groot naar klein. De grote voor het dak en de wanden, de penseeltjes voor de stoeltjes en de tafeltjes. Nog een heel gepriegel met die grote handen van hem. Gemaakt in de kleine uurtjes als hij 's avonds uit zijn werk kwam.

"Of die keer dat hij ons hielp met de verbouwing van ons huis. Hij leek wel de opzichter. Alles moest op zijn manier!" Haar boosheid is voelbaar. Hun hele huis was onder handen genomen. Maanden had het gekost om het allemaal zelf te doen. Alle avonden, weekenden en vakanties was hij bij hen te vinden geweest.

Ik zie hem in de auto stappen, op weg naar zijn dochter, moe na een hele dag werken. Op zaterdag en vaak ook op zondag ging de wekker om 7.00 uur. Het viel hem zwaar, maar hij wilde de klus geklaard hebben.

"Hij was er nooit voor ons, hij was alleen maar aan het werk," zo besluit de dochter haar verhaal.

Ik zie hem naar zijn dochter kijken. Hij weet dat ze meer van hem verlangt. Hij ziet het in haar ogen, hij hoort het in haar stem. En dus zaagt hij de planken, schildert de muren en boort en schaaft en schuurt.

De dochter neemt een slok van haar koud geworden koffie. "Sorry hoor, voor deze klaagzang," zucht ze, "maar meer kan ik er niet van maken."

2. STERRETJE

Als ik de rouwkaart open, valt het me gelijk op. Ik lees de naam van de overleden vader met daaronder de namen van de achterblijvers: zijn vrouw en hun twee kinderen. En achter de meisjesnaam staat een sterretje.

Ik spreek met de echtgenote over de afscheidsdienst en het verlies van haar man. Maar het kan niet anders of ook het verdriet om hun dochter neemt in ons gesprek een belangrijke plek in. Het verdriet dat in elke herinnering doorklinkt: Dat was nog vóór haar overlijden, dat was erna... Toen waren we nog met z'n vieren, toen nog maar met drie... Toen waren we nog gelukkig samen en daarna... ach, daarna...

Het gesprek beweegt zich heen en weer tussen het gemis van haar man en het missen van haar kind. En ergens in dat gesprek komt de vraag die ik verwacht, maar het liefst zou ontwijken.

"Heb jij zelf ook kinderen?" Ze kijkt me strak aan.

Ik weet dat mijn antwoord haar troost geeft. Ook ik ben een moeder die weet wat het is om een kind lief te hebben. En tegelijk is het een antwoord dat een onoverbrugbare afstand schept.

"Hoeveel kinderen heb je?"

"Drie," antwoord ik en ik krijg er een kleur van. Ze merkt het niet.

Het laat me niet los. Niet als ik naar huis rijd, niet in de weken na de uitvaart. Het besef dat mijn rijkdom ook mijn kwetsbaarheid is. Ik probeer me voor te stellen hoe het zou zijn, een

kind verliezen, maar dat maakt me alleen maar verdrietig. Dan probeer ik maar uit alle macht éxtra van ze te genieten. En bedenk me dat al die dingen waaraan ik me stoor zo onbelangrijk zijn. Want wat maakt het uit dat hun kamer een puinhoop is? Dat elk gesprek op een discussie uitloopt? Dat ze druk zijn met van alles, behalve met school? Ik moet niet zuchten en boos worden, maar relativeren en genieten.

Ik houd het nog geen week vol. Dan hoor ik mezelf weer mopperen en zeuren. En tóch is er iets veranderd. Ik laat ze niet meer weggaan zonder een zoen en zeg net even wat vaker dat ik van ze hou. En dat ik wil dat ze NU hun kamer opruimen!

3. GEBROKEN

Het was de alcohol die zijn leven regeerde, de alcohol die zijn stemming bepaalde. Niemand weet waarom hij koos voor een vlucht in de drank, welke pijn hierachter schuil ging. Wat iedereen wel weet, is dat hij niet de man en vader kon zijn die zijn gezin nodig had. Omdat de drank alles kapot had gemaakt, ook de mensen die hij liefhad.

Met gemengde gevoelens zitten ze in de aula, zijn vrouw en kinderen. Rust en opluchting dat hij niet meer hun leven kan bepalen, nauwelijks ingehouden woede om wat hij hen heeft aangedaan en daarachter het verdriet om alles wat er had kunnen zijn, maar er nooit is geweest.

De zoon is op het uiterste puntje van de voorste bank gaan zitten, zo ver mogelijk bij de kist met zijn vader vandaan. Hij draagt een oude spijkerbroek, een zwart T-shirt en afgetrapte gympen. *No way* dat hij nog moeite gaat doen voor zijn vader. Zijn zus en moeder hebben zich, vanuit een vage gedachte van fatsoen, wel in het net gestoken, al is het dan voor deze man. Ze zitten ver uit elkaar, alsof ze verwachten dat er nog mensen tussen komen zitten. Eilandjes van verdriet.

Ik vertel het eerlijke verhaal, de pijnlijke waarheid. En toch wil ik daar nog iets aan toevoegen. Want ook hij mocht er zijn als mens, ondanks zijn tekortkomingen en beperkingen. Ik weet dat ik makkelijk praten heb. Ik heb niet geleden onder zijn grillen, ik ken de angst niet waarin zij hebben geleefd, de wanhoop die ze gevoeld moeten hebben. En toch...

Het was een moeizame zoektocht naar mooie herinneringen, maar ooit, lang geleden, was hij een jonge man en zij een jong meisje en stonden ze samen aan het begin van hun leven. Maakten ze plannen en zagen ze een toekomst voor zich. En ook dat verhaal mag vandaag klinken. Niet alleen om hém recht te doen, maar ook om háár recht te doen. Want hoe vaak was het haar niet gezegd, voor de voeten geworpen: "Waarom laat je dit allemaal gebeuren!? Ga toch bij hem weg!" Door de jaren heen hebben veel mensen haar laten vallen, soms veroordelend, soms machteloos. Een eenzaam leven.

En dus vertel ik vandaag bij zijn afscheid ook over die rustige jongeman met zijn mooie lange haren op die barkruk in een discotheek. De jongen met de lieve, zachte ogen die niet kon dansen, maar haar die avond wel met zijn brommer naar huis bracht. Met wie ze nachtenlang kon praten en in wiens sterke armen ze zich veilig voelde.

De dochter frummelt aan haar zakdoek. De zoon zakt zo mogelijk nog verder onderuit en kijkt nukkig naar de kale neuzen van zijn gympen. Maar als ik de blik vang van de echtgenote, zie ik haar ogen even oplichten en dwars door de pijn heen vang ik een glimp op van de liefde die er ooit was en die nooit helemaal is verdwenen.

4. STOER

Grote stoere mannen zijn het, de drie zoons. Hun aanwezigheid vult de kleine woonkamer. Kort geknipte koppen, brede schouders, tatoeages op de gespierde armen, ruwe handen. Dertigers zijn het en ze werken allemaal in de bouw als stukadoor, timmerman of metselaar. Voor hen op tafel ligt de rouwkaart van 'ons ma'.

Uit hun verhalen begrijp ik dat 'ons ma' vroeger aardig wat te stellen had met haar jongens. De politie stond nog wel eens aan de deur, af en toe logeerde er één een nachtje in de cel - "Ik had niks gedaan, maar kreeg altijd de schuld!" - en de buurt klaagde vaak over gerotzooi met vuurwerk en opgevoerde brommers. "We waren zeker geen lieverdjes," grijnst één van de zoons, "maar we zijn nooit écht de verkeerde kant opgegaan. Dat konden we ons ma niet aandoen."

Er wordt veel gelachen en geouwehoerd, waarbij ze elkaar bepaald niet sparen. Maar mij spreken ze consequent met 'u' aan. "Ja, ons ma heb ons netjes opgevoed!" Als ik vraag of ze

tijdens het afscheid zelf nog iets willen zeggen, valt het ineens stil. Ze kijken naar elkaar of naar de grond en dan naar mij.

"Misschien kan ik..." begint de jongste aarzelend.

"Jij ken je bek beter dicht houden," snoert zijn oudere broer hem onmiddellijk de mond, "daar komt helemaal niks zinnigs uit!"

"Om jou heb ze anders heel wat tranen gelaten," kaatst de jongste terug, "Wanneer ben jij eigenlijk voor het laatst bij ma geweest?"

"We zouden José kunnen vragen," springt de middelste ertussen. Zijn vrouw heeft immers ook een gedichtje voorgelezen bij de uitvaart van haar eigen moeder.

"Laat die nou maar lekker mooi lopen wezen op die hoge hakken van d'r," broemt zijn oudere broer goedmoedig. "Straks breekt ze d'r poten nog bij het afstapje." Het komt hem op een stevige stomp te staan.

Dus ja, ze hebben dan wel allemaal een grote bek, maar nee, spreken gaan ze écht niet doen. "Dat lijkt me voor iedereen beter!" Luid gelach. "José, doe ons nog maar effe een bak koffie!"

Op de dag van het afscheid is het opvallend stil in de familiekamer. De dames zitten zacht te praten, van de mannen geen spoor. Ik vind ze buiten onder de luifel. Stil staan ze hun shagje te roken, stil lopen ze even later naar de aula, stil zitten ze tijdens het afscheid voorin. Ellebogen op de knieën, de hoofden gebogen, af en toe met een snelle beweging de tranen wegvegend.

Als alle belangstellenden afscheid hebben genomen, blijven ze als laatste bij moeder in de aula achter. Ze staan wat ongemakkelijk rondom de kist en kijken onzeker naar mij. Als ik knik, leggen ze snel een roos op de kist en haasten zich de aula uit.

In de korte wandeling van de aula naar de koffiekamer wordt het volume langzaam weer opgeschroefd. Een paar stappen is genoeg om de bravoure terug te brengen. Ze zwaaien de klapdeuren open en stappen met z'n drieën tegelijk de koffiekamer binnen. "Zo," klinkt het luid, "doe ons nu eerst maar een stevige borrel!"

Veelgestelde vragen

Waarom heb je dit boek geschreven?

Mijn werk heeft natuurlijk alles te maken met de dood en toch werk ik vooral met het leven. Want juist wanneer de dood zich aandient, gaat het meer dan ooit over de waarde van het leven. Dan is in één klap duidelijk waar het in het leven om gaat. Als een geliefde sterft, voel je tot in je diepste kern hoeveel je van iemand houdt. Aan het sterfbed van je moeder is niets meer belangrijk dan alleen zij en jij samen.

De dood is de grootste relativiserende factor in het leven. "Dit is zo erg, nu ga ik me nooit meer ergens druk om maken," sprak een jonge vrouw aan het graf van haar man. Natuurlijk liep ze zich een paar maanden later toch weer te ergeren aan een langzame automobilist voor haar of een te laat geleverd pakket, maar toch was er iets veranderd. Niets wijst je namelijk zó op de betrekkelijkheid van het leven als de dood. Als je bewust stilstaat bij het feit dat het leven eindig is, ga je andere prioriteiten stellen, ben je bezig met de dingen die voor jou er echt toe doen en vooral met de mensen die belangrijk zijn in jouw leven.

We denken bij de dood aan verdriet, pijn en gemis en hebben er het liefst zo min mogelijk mee te maken. Mensen die zelf in rouw zijn herkennen deze reactie vaak maar al te goed. Ik sprak een vrouw wiens man net was overleden. "Vorige week staken mensen nog de hand als ze hier voorbij liepen," vertelde ze verdrietig, "nu kijken ze allemaal de andere kant op. Het is net alsof ik ook dood ben." Het ongemak en de verlegenheid die we voelen tegenover mensen die in rouw zijn is begrijpelijk, maar ook pijnlijk. Over de dood lezen zonder dat het jou zelf gelijk aangaat, kan een veilige manier zijn om er meer vertrouwd mee te raken. Bovendien: niemand ontkomt eraan dus het is helemaal niet gek om zo af en toe even achter de schermen te kijken.

Ik schrijf verhalen over 'gewone' mensen. De emoties, gevoelens, ervaringen of inzichten rondom een afscheid en een overlijden zijn vaak zo groot dat ze niet in woorden te vatten zijn zonder te verzanden in clichés of - vergeef me het woord - dooddoeners. Een verhaal kan dan helpen, het geeft houvast, een kader. Soms is een verhaal genoeg.

Hoe ben je tot dit werk gekomen?

De dood heeft me altijd gefascineerd. Eerst hield hij zich nog aan de ongeschreven regel die ik hem had opgelegd: alleen hele oude mensen mogen doodgaan. Het overlijden van mijn opa's en oma's was een groot verdriet, maar het paste wel binnen mijn idee van hoe het in het leven hoort te gaan.

Al snel werd duidelijk dat de dood zich aan mijn regels niets gelegen liet liggen. Hij bleek zelfs geen enkel greintje fatsoen in zijn schimmige lijf te hebben en volstrekt willekeurig en

gevoelloos door het leven te razen. Mijn derde zwangerschap eindigde in een miskraam en het leven liet mij zien dat het niet vanzelfsprekend was. Mijn beste vriendin verloor haar man, de vader van hun drie kinderen. Ik zie hun jongste van 5 nog lopen achter de kist, de foto van zijn vader stevig in zijn handjes geklemd. Onze zoon verloor zijn vriendinnetje door een noodlottig ongeval. Zij 15, hij 16 jaar jong, stapelverliefd en samen nog een heel leven voor de boeg. Mijn zwager overleed aan kanker, 55 jaar oud. Twee jaar later overleed zijn vrouw, mijn schoonzus, ook aan kanker. Mijn neef en nicht waren voor hun 30ste levensjaar beide ouders kwijt. En mijn moeder overleed, met haar 71 jaar voor mij nog veel te jong.

Toen ik na de uitvaart van mijn moeder enigszins verdwaasd terugkeerde in een wereld waar alles gewoon was doorgedaan, besloot ik dat hier mijn toekomst lag: mensen begeleiden in de gekke, bizarre, emotionele laatste dagen waarin ze afscheid moeten nemen van hun dierbare. En zo werd bij het afscheid van mijn moeder mijn liefde voor het werk als ritueelbegeleider geboren.

Wat is voor jou de essentie van een goed afscheid?

Een goede uitvaart is een afscheid dat recht doet aan de overledene en aan de mensen die achterblijven. Soms is dat makkelijker, als er vooral goede herinneringen zijn, als met een positief gevoel wordt teruggekeken op het leven. Dan is er het verdriet om het missen van iemand, dat niet verstoord door andere emoties die bij dat verdriet aanhaken.

Dat laatste zie ik wel vaak als er nog onafgemaakte zaken liggen, dingen niet zijn uitgesproken. Of als er veel negatieve herinneringen zijn. Zo had ik een uitvaart van een vader die bij geen van zijn kinderen positieve herinneringen had nagelaten, maar waarbij zijn vrouw wilde dat ik er toch een positief verhaal van maakte, want 'wat zouden de mensen anders wel niet denken!' Dan is het laveren tussen verschillende emoties en zoeken naar woorden die recht doen aan ieders beeld.

Een afscheid is goed als iedereen zich gehoord en gezien weet, ook de overledene, hoe gek dat ook mag klinken. Vaak gaat dat automatisch, van de doden immers niets dan goeds. Maar soms voel ik mij de pleitbezorger van de overledene die niets meer ter verdediging kan aandragen, zoals in het verhaal 'Gebroken', te lezen in de preview.

In elk afscheid ligt voor mij dan ook de kans besloten om heel te maken wat bij leven kapot is gegaan. Soms kan het afscheid iets betekenen in het herstel van de relatie, kunnen er ook na de dood nog draadjes worden afgehecht. Dat is niet iets waar ik naar op zoek ga. Het is er, maar soms is het er helaas ook niet.

Was het moeilijk om dit boek te schrijven?

Niets is boeiender, uitdagender, complexer maar ook mooier dan een mens. Dat is wat ik graag wil laten zien. Hoewel ik alle verhalen met respect en zonder oordeel probeer te schrijven, met de bedoeling een eerbetoon te brengen aan de mensen die op mijn pad zijn

gekomen, heb ik er ook voor gekozen om de verhalen die niet over mijzelf gaan zo te schrijven dat ze niet tot bestaande personen herleidbaar zijn. Wel herkenbaar, geen herkenning.

In één van de verhalen beschrijf ik een echtgenoot met dementie die het afscheid van zijn vrouw bijwoont. Het verhaal over deze echtgenoot en vader draagt alle dementerende ouders in zich die ik heb ontmoet. De achterliggende vraag: 'Heeft het voor een dementerende vader/moeder wel zin om afscheid te nemen?' is in mijn ogen zo relevant en voor velen herkenbaar, dat ik het graag wil delen. Of vader dan een grijs of zwart pak draagt, of er 2 of 4 kinderen zijn, is voor de kern van het verhaal niet van belang.

Op welke manier heeft het werk jou gevormd?

Het zal niemand verrassen dat werken met de dood je bewuster maakt van de waarde van het leven. Het zijn de grote bekende wijsheden die je op alle tegeltjes en steigerhouten schilderijtjes tegenkomt: Carpe Diem, Pluk de dag, vergeet niet te zeggen dat je van elkaar houdt, stel niet uit tot morgen wat je vandaag wilt doen, neem altijd afscheid met een zoen. Door mijn verhalen probeer ik ze kleiner te maken, de dagelijkse praktijk te laten zien, gedetailleerd en herkenbaar. Als een zoon in een brief aan zijn overleden vader schrijft: 'Lieve papa, we waren het vaak met elkaar oneens, maar wat had ik je nog graag verteld hoeveel ik van je hou', dan raakt dat direct in je hart. Daar kan geen tegeltjeswijsheid tegenop.

Wat was je meest indrukwekkende / bijzondere uitvaart?

Mensen vragen wel eens: wat is de gekste of meest bijzondere uitvaart die je hebt gedaan? Dan moet ik het antwoord schuldig blijven. Ik heb geen smeulige verjaardagsverhalen paraat. Wel heel veel mooie en ontroerende verhalen en natuurlijk zit daar wel eens wat grappigs bij.

Vaak raakt een uitvaart juist in het kleine: de dochter die na afloop nog snel een kus op de kist drukt, terwijl ik weet dat de relatie met vader meer dan complex was. De echtgenoot die met trillende handen een kaarsje voor zijn overleden vrouw wil aansteken en net zolang blijft proberen tot het lukt, al zit de hele aula vol spanning toe te kijken. De kleinzoon die nog snel één van zijn knuffels in de kist legt, want 'dan is opa niet zo alleen'. Dat zijn de dingen die raken.

Raak je zelf bij een uitvaart wel eens geëmotioneerd?

Hoewel ik me altijd goed voorbereid, is nooit helemaal te voorspellen wat een dienst met mij zal doen. Het helpt om vooraf de liedjes te luisteren, de teksten te lezen en je eigen tekst te beheersen, maar de emotie van het moment zelf kan zo sterk zijn dat het me toch overvalt. Ik beschrijf zo'n situatie in het verhaal 'Tranen', waarin een moeder afscheid moet nemen van haar dochter. Dat komt dan even heel dichtbij.

Toch doe ik tijdens de uitvaart vooral mijn werk vanuit een professionele betrokkenheid die voldoende afstand biedt tot het verdriet. Tijdens de voorgesprekken in de kleine kring van nabestaanden laat ik me makkelijker raken, dan laat ik de emoties meer toe.

Geloof jij zelf dat er wat is na de dood?

Vanuit mijn protestantse achtergrond zou je misschien verwachten dat ik gelijk volmondig 'ja' zal zeggen, maar dat is niet zo. Een uitvaartleider die hoorde dat ik lid was van de kerk reageerde met: "Dat lijkt me nou zo fijn, dat je zeker weet dat er wat is na de dood!" Maar dat is nu juist het punt: niemand weet het zeker, ook ik niet. Het geloof biedt daarvoor wat mij betreft geen garantie. Dat maakt dat ik opensta voor alle andere meningen en gedachten die mensen hebben over de dood en wat daarna komt. Omdat ik weet wat het is om te zoeken in de diepere lagen van jezelf, omdat ook ik het niet weet.

Gelovig of niet, liefde speelt voor mij altijd een hoofdrol. Liefde is de kracht van waaruit we worden geboren, van waaruit we mogen leven en waar we na onze dood naar terugkeren. En dan maakt hij mij niet uit welke naam je daaraan geeft.

In het verhaal 'Liefde' schrijf ik over mijn eigen ervaringen met de geboorte van ons eerste kindje en het overlijden van mijn moeder. Twee wezenlijke gebeurtenissen in mijn leven, beiden aan de grenzen van het leven, aan het begin en aan het eind. Het is altijd weer de liefde die het verschil maakt.

Gaat er wel eens wat mis bij een uitvaart?

Natuurlijk gaan er ook bij mij wel eens dingen 'fout' of anders dan ik had gewild. Als ik acht A4tjes met tekst moet voorlezen, dan verspreek ik me wel eens. Soms zit ik zo in een verhaal dat ik mijn blaadje vergeet en even moet zoeken waar ik ook alweer was gebleven. Dan blijft het even wat langer stil. Ik ben een perfectionist dus zeker in het begin analyseerde ik mijn diensten achteraf altijd kritisch waarbij de focus lag op wat er niet goed was gegaan. Nu kan ik dat meer relativiseren. Nog steeds kijk ik naar wat er niet goed ging, maar nu als leerpunt voor een volgende keer. Ik schrijf er ook over in het verhaal 'Goed', over die lat die de nabestaanden voor zichzelf vaak zo hoog leggen. Terwijl dat níet is waar het bij het afscheid om zou moeten gaan. In liefde gedenken kan nog steeds, ook als er iets anders is gegaan dan gepland.

Heeft het werk impact op jouw eigen (gezins)leven?

Voor mijn kinderen is het inmiddels de normaalste zaak van de wereld dat ik dit werk doe. Voor vrienden of vriendinnen is het soms even wennen, maar als ik er normaal over praat, is het eigenlijk nooit een issue. Als ik terugkom vraagt mijn dochter vaak of het een mooie uitvaart was, als ik weg ga wensen ze me veel succes. Ik werk in de huiskamer aan mijn bureau en soms vertel ik wel eens iets over de uitvaart waarmee ik bezig ben of luisteren ze mee met de uitgekozen muziek, wat ook weer stof tot gesprek oplevert. Zo raken ze vertrouwd

met de dood. Het onderwerp 'uitvaart' wordt bij ons ook rustig boven de boerenkool besproken. Dan vertel ik dat ik een mooi gedicht heb gehoord dat ook wel bij mijn eigen uitvaart zou passen of hebben we het over welke muziek er op onze uitvaarten gedraaid mag worden. Daarbij is het ook gewoon mijn werk en betaal ik daarmee hun collegegeld of een weekendje Parijs. We maken het niet zwaarder dan het is. Het lastigste is misschien nog wel, heel praktisch, dat dit werk zich niet laat plannen dus veel van mijn afspraken zijn onder voorbehoud. Dat is niet altijd leuk, maar inherent aan het vak.

Ben je door dit werk anders naar de dood gaan kijken?

Ik zie de dood als een soort parallelle werkelijkheid die we kunnen negeren zolang hij zich buiten ons blikveld bevindt. Maar er is slechts één seconde nodig om de stap van de ene naar de ander werkelijkheid te maken. Eén moment van onoplettendheid, één woord van een arts, één telefoontje kan je leven compleet op zijn kop zetten.

Ondanks het feit dat ik er vrijwel dagelijks mee te maken heb, zijn we geen goede vrienden, de dood en ik. Eerder bekenden van het soort dat elkaar in het voorbijgaan vriendelijk groet, met wat mij betreft de intentie dat het daar ook bij blijft.

Ik zie veel mensen die met overlijden te maken hebben, die hun eigen dood of die van hun dierbaren onder ogen moeten zien. Wat me elke keer wel weer hoop geeft, is dat mensen over een ongelofelijk veerkracht blijken te beschikken en zelfs vanuit het grootste verdriet bijna altijd weer verder gaan met leven.

Contactgegevens

Auteur: Annelies Brinkhuis
E-mailadres: info@anneliesbrinkhuis.nl
Telefoonnummer: 06 46445677
Adresgegevens: Het Oude Veen 24
7364 BZ Oosterhuizen (gem. Apeldoorn)
Website: www.anneliesbrinkhuis.nl

Uitgever: Rinus van Warven, Uitgeverij Van Warven
E-mailadres: info@uitgeverijvanwarven.nl
Telefoonnummer: 06 29737309
Adresgegevens: Vloeddijk 62
8261 GD Kampen
Website: www.uitgeverijvanwarven.nl

Wilt u een recensie-exemplaar aanvragen?

Stuur dan een e-mail naar [**info@uitgeverijvanwarven.nl**](mailto:info@uitgeverijvanwarven.nl) met in de onderwerpregel het woord 'recensie-exemplaar' en de naam van uw bedrijf of medium. Wij nemen dan contact met u op.